

Asia: VN/36276/2025

Lausuntopyyntö mikroyrittäjien rahoituksesta sekä yritysten omistajan- ja sukupolvenvaihdoksista

Mikroyrittäjien rahoituksen saatavuuden parantaminen

1.

ELY-keskusten (jatkossa elinvoimakeskusten) yritystukimuodot ovat avustuksia, joita ei tarvitse maksaa takaisin. Avustukset ovat luonteeltaan täydentävää rahoitusta, joka edellyttää hakijoilta varmistettua kokonaisrahoitusta hankkeelle. Valtaosa avustuksista maksetaan tuensaajille hankkeiden toteuduttua, raportointia ja hankekirjanpitoa vastaan. Lainsäädäntö edellyttää, että yrityksellä on jo hakuvaiheessa varmistettuna ja dokumentoituna riittävä omarahoitusosuus hankkeille. Kokonaisrahoituksen epäselvyys muodostaa esteen myönteisten päätösten tekemiselle. Mikroyrittäjillä esteenä voi olla yrityksen rajallinen likviditeetti sekä pankkien tai muiden rahoittajien puuttuvat tai hitaasti tehtävät luottolupaukset ja rahoituspäätökset.

2.

Mikroyritysten talouslaskelmat ja hanke- ja liiketoimintasuunnitelmat eivät aina vastaa kattavuudeltaan julkisen rahoittajan vaatimuksia. Taustalla on usein rajalliset resurssit sekä se, että ulkopuolisten asiantuntijoiden tai hallitusammattilaisten tukea hyödynnetään vähän. Kun suunnitelmat jäävät puutteellisiksi, rahoittajan on vaikea todentaa edellytyksiä kannattavaan toimintaan, mikä on julkisen rahoituksen keskeinen edellytys.

3.

Julkisia rahoitusinstrumentteja tarjoavat useat eri toimijat (ELY-keskukset, Finnvera, Business Finland, kunnat, elinkeinoyhtiöt), ja pelkästään ELY-keskuksilla on useita tukimuotoja eri hallinnonalojen alaisuudessa (TEM ja MMM). Lain 758/2021 mukaan myönnettävässä yrityksen kehittämisavustuksessa on useita hakuja käynnissä, ja rahoitusehdot ja hakuajat vaihtelevat alueittain. EAKR- ja JTF-rahoitukset haetaan EURA-järjestelmästä, kun taas kansalliset rahoitukset haetaan aluehallinnon asiointipalvelusta. Maaseudun yritystuet (sis. Leader) ovat lähtökohtaisesti mahdollisia vain pienille yrityksille maaseudun tukialueilla, ja niitä haetaan Hyrrä-järjestelmän kautta. Yrityksen tarpeeseen soveltuvan tukimuodon ja haun tunnistaminen on usein haastavaa ja vaatii asiantuntevaa neuvontaa.

Rahoitus- ja palvelukokonaisuus tietojärjestelmineen näyttäytyy yritysasiakkaille pirstaleisena ja vaikeasti hahmotettavana (esim. VTV:n tarkastuskertomus 5/2023: Julkisen yrityspalvelujärjestelmän toimivuus). Tämä voi johtaa siihen, että mikroyritykset eivät löydä oikeaa rahoituskanavaa, hyödynnä kaikkia tarjolla olevia mahdollisuuksia tai jopa luopuvat hakemisesta monimutkaisuuden vuoksi.

4.

Lainsäädännölliset reunaehdot voivat estää julkisen rahoituksen myöntämisen, esim. EU-säännöksistä "vaikeuksissa olevan" yrityksen tukeminen on kielletty. Samoin kansallinen lainsäädäntö voi estää rahoituksen myöntämisen yrityksen avainhenkilöiden aikaisempien laiminlyöntien, rikkeiden tai tuoreiden konkurssien vuoksi.

5.

-

Kysymys 2. Mitä kehittämiskehdotuksia Teillä on mikroyrittäjien rahoituksen saatavuuden parantamiseen, kun kyse on valtiovallan vastuulla olevasta yrittäjyyden edistämisestä mikroyrittäjyyden kentässä, kuten toimintaympäristö, politiikkatoimet ja vastaava? Valtiovallan vastuulla olevilla rahoitusjärjestelmillä tarkoitetaan julkisia rahoituspalveluita ja -instrumentteja, joita valtio tarjoaa tai tukee mikroyrittäjien liiketoiminnan rahoittamiseksi. Näihin kuuluvat esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevan osalta ELY-keskusten yritystukimuodot, Finnveran lainat ja takaukset, Business Finlandin rahoituspalvelut.

Pyydämme konkreettisia kehittämiskehdotuksia valtiovallan vastuulla olevan osalta mikroyritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseen perusteluineen.

Mikro- ja pk-yritysten rahoituskelpoisuuden ja strategisen osaamisen varmistamiseksi olisi tärkeää harkita ELY-keskusten yritysten kehittämispalveluiden kaltaisten, vuonna 2023 lakkautettujen matalan kynnyksen, kilpailutettujen ja laatuvarmistettujen asiantuntijapalveluiden uudelleenkäynnistämistä. Tällä hetkellä tämänkaltaisten asiantuntijapalveluiden ostaminen on mahdollista julkisella tuella vain maaseutualueilla Leader-rahoituksen turvin, ei kuitenkaan kaupunkialueilla, joissa suurin osa yrityksistä sijaitsee.

Valtion tulisi edistää ja tarvittaessa subventoida tällaisten palveluiden tuotantoa ja saatavuutta, mikäli niitä ei synny riittävällä tasolla markkinaehtoisesti. Lisäksi elinvoimakeskukset voisivat ylläpitää rekisteriä validoiduista yksityisistä palveluntuottajista ja asiantuntijoista, jotta yrityksiä voidaan ohjata luotettaviin ja laadukkaisiin asiantuntijapalveluihin. Palveluohjausta tekisivät elinvoimakeskukset ja kunnalliset yrityspalvelutoimijat yhteistyössä alueellisten elinvoimakeskusten kanssa. Huolehditaan myös siitä, että aloittavien elinvoimakeskusten yritysneuvonnalla on riittävät resurssit ja osaaminen mikroyritysten palvelutarpeen mukaiseen neuvontaan ja ohjaamiseen.

Finnveran roolia vieraan pääoman rahoittajana ja markkinapuutteiden täydentäjänä tulisi vahvistaa. Erityisesti mikrolainan uusi kierros vuonna 2026 on erittäin tervetullut ja tukee mikroyritysten rahoituksen saatavuutta.

Elinvoimakeskusten aloittaessa toimintansa yrityksille suunnattujen rahoitustuotteiden periaatteita ja linjauksia olisi syytä tarkastella valtakunnallisesti. On tärkeää arvioida, onko nykyisissä linjauksissa tai vallitsevissa tulkinnoissa rajoitteita, jotka hankaloittavat kasvuhakuisten mikroyritysten hankkeiden rahoittamista. Tällaisia voivat olla esimerkiksi ikärajat, toimialarajaukset sekä kilpailunäkökohtien tulkinta.

Mikroyritysten rooli potentiaalisina kasvajina ja vientiyrityksinä tulisi huomioida nykyistä laajemmin, erityisesti tulevan rakennerahasto-ohjelman valmisteluissa. Tämä edellyttää rahoitusinstrumenttien ja tukimuotojen suunnittelua siten, että niissä korostetaan mikroyritysten kasvua ja kansainvälistymistä. Tässä työssä on syytä ottaa huomioon yrittäjyyden muuttuva luonne, kuten monimuotoiset liiketoimintamallit, alustatalous sekä osa-aikainen yrittäjyys. Rahoitusinstrumenttien ja tukimuotojen tulee joustaa näihin muutoksiin, jotta ne eivät sulje pois uusia kasvupotentiaalisia yrityksiä.

Lisäksi tulevalla ohjelmakaudella tulisi selvittää Leader-yritysrahoituksen vaikuttavuus ja varmistaa, että rahoitus kohdentuu selkeästi yrityksille, joilla on edellytykset kannattavaan toimintaan. Samalla Leader-rahoituksen käsittelijöiden osaamista tulisi vahvistaa niin, että heillä on riittävät valmiudet arvioida yritysten kannattavuusedellytyksiä ja liiketoimintasuunnitelmien toteuttamiskelpoisuutta.

Yritysten sukupolven- ja omistajanvaihdokset liiketoiminnan jatkumisen turvaamiseksi

1.

Mikäli eläkejärjestelyt eivät ole selkeitä, myyjä voi viivyttää luopumista ja yritys jää "uinumaan". Samoin tiedon puute lahjaveron todellisesta vaikutuksesta voi estää omistajanvaihdoksen tai kaupan toteutumisen.

2.

Monissa yrityksissä ei ole riittävästi varauduttu tai ennakoitu muutostilanteita, yritystä ei ole pidetty 'myyntikunnossa' eli valmiina omistajanvaihdokseen. Yritysten kehittämispalveluiden lakkauttamisen jälkeen ei ole tarjolla matalan kynnyksen subventoitua asiantuntijapalvelua muutostilanteen, kuten omistajanvaihdoksen tai yrityskaupan suunnitteluun.

3.

Julkisten rahoitusinstrumenttien rajaukset estävät kauppojen tukemisen. Esimerkiksi nykyinen maaseudun yritystuki ei mahdollista yrityskauppojen tukemista. Julkiset neuvontapalvelut ovat usein hankekohtaisia ja/tai määräaikaista.

4.

-

5.

-

Kysymys 4. Mitä kehittämistarpeita on yritysten sukupolvenvaihdosten edistämisessä liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi, kun kyse on valtiovallan vastuulla olevista toimista?Pyydämme konkreettisia kehittämisehdotuksia *sukupolvenvaihdosten* edistämiseen perusteluineen eri sisältöalueilta, kuten yritysrahoitus, yrityspalvelut, sääntely, verotus, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyyskulttuuri jne.

Selvitetään mahdollisuutta muiden kehittämistoimien (kehittämistuet, käynnistystuki ja investointien tukeminen) korotetusta tuesta tai erillisestä omistajanvaihdospalkkiosta, jos muut kehittämistoimet liittyvät suoraan tehtävään sukupolvenvaihdokseen tai muuhun omistajanvaihdokseen. Selvityksen ja mahdollisen uuden tukimuodon tulisi koskea sekä TEM:n että MMM:n kautta hallinnoitavia tukimuotoja.

Tiedon lisääminen varttuneille yrittäjille onnistuneista yrityskaupoista. esim. lahjaveron todellisesta vaikutuksesta, jos kaupan kohteena olevalla yrityksellä on kehitymis- ja kasvumahdollisuuksia.

Yrityksille voitaisiin tarjota julkisesti tuettuja asiantuntijapalveluita muutostilanteiden suunnitteluun – samaan tapaan kuin aiemmin yritysten kehittämispalveluissa. Elinvoimakeskukset voisivat ylläpitää rekisteriä validoiduista yksityisistä palveluntuottajista ja asiantuntijoista, jotta yrityksiä voidaan ohjata luotettaviin ja laadukkaisiin asiantuntijapalveluihin. Palveluohjausta tekisivät elinvoimakeskukset ja kunnalliset yrityspalvelutoimijat yhteistyössä alueellisten elinvoimakeskusten kanssa.

Kysymys 5. Mitä kehittämistarpeita on yritysten yrityskaupalla tehtävien omistajanvaihdosten edistämisessä liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi, kun kyse on valtiovallan vastuulla olevista toimista?Pyydämme konkreettisia kehittämisehdotuksia *yrityskaupalla tehtävien omistajanvaihdosten* edistämiseen perusteluineen eri sisältöalueilta, kuten yritysrahoitus, yrityspalvelut, sääntely, verotus, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyyskulttuuri jne.

ks. vastaus Kysymykseen 4.

Ristilä Pasi
Varsinais-Suomen ELY